

Kultur og kvalitet i børnebiblioteket i 1990'erne

Af Bente Buchhave og Birgit Wanting

Indledning

På mange områder af samfundslivet opleves i disse år store nedskæringer. Også folkebibliotekerne gøres til genstand for store besparelser.

Materialekontiene er flere steder så reducerede, at de ansvarlige har set sig nødsaget til at pege på personalekontiene.

Flere kommuner har indført "pose-penge-princippet", der indebærer mulighed for omprioriteringer indenfor traditionel kontoopbygning (primært materialekonti). Ligeledes åbner systemet mulighed for "opsparing" til konkrete projekter - også på tværs af budgetår. Hertil skal bemærkes, at der ofte er tale om en på forhånd aftalt procentsats.

Samfundsstrukturen ændrer sig.

Vi befinder os i et fritids- og informationssamfund, hvor magtfaktoren kan blive adgangen til viden og information.

Ændringerne i samfundsstrukturen har samtidig betydet, at bibliotekarstandens selvforståelse ikke er så entydig endda.

Søren Brier skriver i artiklen "Er Biblioteks-Dokumentations-Informationsområdet videnskab eller håndværkskunst? En tværvidenskabelig perspektivering." (1):

"(...) I forbindelse med udviklingen ind i informationstidsalderen, som vi bl.a. kan se tone frem gennem de stadig større kapitalkoncentrationer i medieverdenen, befinder bibliotekarstanden sig i en spændende men også noget turbulent situation, som det er vanskeligt at orientere sig i. Fra at have været et vigtigt led i den store folkeoplysningstradition og forskernes hjælpere til at finde videnskabeligt litteratur er bibliotekarerne tilsyneladende ved at kunne blive nøglepersoner i den nye samfundsudvikling" (s. 5-6).

Søren Brier konkluderer:

"(...) Det ville derfor i sidste ende være yderst uheldigt for bibliotekarstanden, hvis dens arbejde blev reduceret til en ren (natur)videnskab. Som bl.a. brødrene Dreyfus (1986) har argu-

menteret omhyggeligt for, så er ekspertisen netop det, der adskiller mennesket fra maskinen. Ekspertisen er evnen til at sammenfatte al ens færdighed og viden til en funktionel enhed, der netop optimerer problemløsningen i den historisk enestående situation, man står i lige nu.

Selvom situationen ligner en række andre situationer, så er den aldrig helt den samme, og det er netop det menneskelige væsen, der skal træffe de afgørende beslutninger om, hvad der ligner tidlige situationer, hvordan det ligner, og hvad er nyt evt. enestående, og kræver ny kreativ handle. EDB maskiner kan her ofte være en udmærket hjælp, men må aldrig blive en ansvarsforflygtigende erstatning for det menneskelige ansvar og den menneskelige ekspertise, som netop er det vi vil kalde : **Den bibliotekariske håndværkskunst.**" (side 13).

Begrebet kvalitet i børnebiblioteket. Institutionalisering og nødvendigheden af kultur

Ved overgangen til 90'erne vil vi i det følgende forsøge at diskutere begrebet **kvalitet** i børnebiblioteket. Hvad forstår vi ved begrebet, og hvordan vil vi i dag bruge og definere begrebet ud fra en særlig børnekulturel synsvinkel. Er det vigtigt at tale om en særlig børnekulturpolitik og særlige kulturformidlingsformer i forhold til børn i børnebibliotekerne, således som vi hævdede i en artikel i "Biblioteksarbejde" for ti år siden. Har ændringer i samfundet og i kulturpolitikken i de forløbne ti år bevirket, at målene for en børnebiblioteksvirksomhed skal ændres? - og i givet fald, hvori skal ændringen/rne bestå?

Vi lever i et samfund, der i stigende grad præges af institutionalisering. Et samfund, der lader anonyme "væsener" bestemme/forvalte/behandle på baggrund af sædvaner/regler/procedurer.

Børn og unge tilbringer en stadig større andel af deres liv i institutioner. Samværet i familien reduceres.

Arbejdstiden reduceres, mange mister deres arbejde og vi er godt på vej ind i fritidssamfundet. For mange børn og unge er arbejde ikke givetvis en mulighed.

I dagens såvel som i fremtidens samfund er kunst og kultur noget helt centralt og livsnødvendigt. Kultur giver mulighed for at forholde sig aktivt til livet og sikrer en alsidig personlighedsudvikling. Kultur kan skabe behov, glæde, håb, optimisme og give stof til eftertanke. Kort sagt give mennesket en tro på, at man kan noget. Gøre én klogere på livet.

Kvaliteten af kulturtilbuddet er absolut ikke ligegyldigt.

Det vedkommende kulturtilbud kan både være et erkendelsesredskab og være kreativitets- og fantasieudviklende.

Det er vigtigt, at børn og unge - gennem kulturen - oplever at de spiller en aktiv rolle i deres eget og samfundets liv.

Hvad dækker begrebet børnekultur?

Er der sket en udvikling i begrebet? Fra Gunila Ambjörnsson -> Margareta Rönnerberg.

Da Gunila Ambjörnsson skrev sin "Skräpkultur åt barnen" i 1968 var hendes kritik af den affaldskultur, som hun mente på det tidspunkt oversvømmede markedet, så kraftig, at hun rent faktisk råbte de nordiske regeringer og Nordisk Råd op, således at man i Nordisk Ministerråd i 1974 vedtog et arbejdsprogram med en målsætning på børneområdet opstillet i 11 punkter.

Den første lød:

1. Barndommen har sit egenverd. Barnets glæde ved sitt arbeid og sin aktivitet er et mål i sig selv.
2. Barnekulturens mål er å hjelpe til å utvikle friere og sterkere mennesker som med større selvstendighet kan bestemme over sitt eget liv og forbedre det samfunn de lever i.
3. Barnekulturen skal etter sit innhold i prinsippet være den samme som voksenkulturen. Barnekulturens viktigste fiender er det autoritære og det opplevelsesfattige.

4. Barn må få så stor frihet som muligt til å finne sine egne uttryksmidler.
5. Barn trenger til de voksnes støtte og hjelp til å få bruke sine sanser og evner og stadig få gjøre sine egne iakttagelser.
6. Barn bør sikres miljø som kan gi muligheter for utvikling af evne til å få leve sammen med andre med respekt for dem som er annerledes.
7. Barn er naturlig nysgerrige og bør sikres formidling av kunnskaper på deres eget nivå av oppfattelse. Barn trenger til kunnskap om, hvordan deres verden er, og hvordan den fungerer. Barn i dag må også lære om den internasjonale verden de skal vokse opp i. Barn trenger også kunnskaper om følelsemessige relationer og om hva som kan forårsake dem.
8. Det må gjøres en helt særskilt innsats for at barn med handicap og barn i minoritetsgrupper skal få bedre muligheter til å få sine behov tilfredsstilt og samtidig så langt, det er mulig trekkes med i det felles miljø.
9. Kunstnere som arbejder med sikte på barns situasjon må få de samme vilkår for sitt arbejde som andre grupper af kunstnere.
10. Det trengs særlig tiltak for desentralisering af organisasjon og ledelse på alle nivå med sikte på å øke mulighetene for individuelt ansvar og medbestemmelsesrett - og med sikte på å skape et menneskevenlig miljø, der de ulike generasjoner får være sammen.
11. Konsekvensen må bli at samfundet omfordeler sine ressurser.

Har barndommen sit eget værd? Ser vi på barnet som et medmenneske?

Ikke engang i Danmark har man her sidst i september 1990 kunnet ratificere Konventionen om Barnets Rettigheder uden problemer, og det skal nok vise sig, at enkelte af artiklerne vil vi få svært ved at tage for pålydende i dagligdagen, f.eks. artikel 12 og 13.

Artikel 12 - Retten til at uttrykke meninger

Barnets ret til at give udtryk for en mening og krav på, at denne mening respekteres.

Artikel 13 - Frihed til at udtrykke sig og til information

Barnets ret til at give udtryk for sine følelser og synspunkter, med mindre dette krænker andres rettigheder. Barnets ret til at søge, modtage og videregive information.

Nej, børn fylder så lidt i egen og andres bevidsthed. De er mindre, og der går lang tid, før de kan tale og udtrykke sig og endnu længere tid, før de kan skrive.

Visse af artiklerne er blevet mere påtrængende i 1990'erne. Hvor udsagnet om, at barnet har "sitt egenværd" kunne ses som udtryk for samtidens børnesyn, vil vi i dag pege på punkt 5 "Børn trænger til de voksnes støtte og hjælp---" som stadig mere påtrængende såvel i familien som i institutioner og hermed også i børnebibliotekerne. Punkt 7 følger sig naturligt hertil, hvor Danmarks tilknytning til EF og den hastige politiske udvikling mod øst og syd ikke alene stiller krav til ajourføring af børnebibliotekernes oplysningsmateriale og informationsrelationer samt den vejledning en børnebibliotekar kan give ved brugen, men også til børnebibliotekaren som person.

I dag handler det ikke blot om at lære noget, men om at kunne fungere. Stk. 8 og 11 er blevet endnu vigtigere, men måske endnu vanskeligere at få gennemført.

Men Gunilla Ambjörnsson kritiserede også udbuddet ud fra en bestemt kulturopfattelse, nemlig den vi kunne kalde finkulturens eller "de gode viljers" synsvinkel.

I de senere år har børns egen kultur fået mere støtte, fra såvel institutionernes side som fra kulturministeriel side. (Prøv-selv).

Margareta Rönnberg tager skridtet helt ud i sin accept af børnenes kulturtilegnelse: Hun forsøger at finde ud af, hvad der fascinerer dem ved alt det, som de "rigtige meninger" fordømmer. (2)

Skräp er, siger M.R. en betegnelse, der

1. bruges af en voksen
2. fra middelklassen
3. dvs. fra en verbal subkultur om
4. andres (ofte børns)
5. ikke-verbale kultur, der
6. betragtes som alt for "enkel" og "falsk"
7. for bedømmeren, der mener, at
8. kultur bør være noget "svært" og "sandt".

Vi har i bibliotekerne indtil 1980'erne haft et socialpædagogisk sigte med vores definition af kvalitet. Litteraturen skulle gøre børnene til "gode" børn/borgere. De skulle kultiveres af kulturprodukterne, oplyses af den sandhed, der er i god kunst. Margareta Rönnerberg der har et bredt kultursyn, gør sig til talsmand for det, som børnene har brug for i

øjeblikket, men ligger samtidig i forlængelse af postmodernistiske tendenser til at betragte alle medier og alle produkter som ligeværdige.

Kulturpolitikken skulle iflg. Niels Matthiasen i "Kulturpolitisk redegørelse": november 1977 ledes af fire grundlæggende principper. Det er principperne om 1. ytringsfrihed., 2. kulturelt demokrati. 3. kvalitet og 4. decentralisering.

Om ytringsfriheden kan vi stadig konstatere, at den ikke er reel for børnenes vedkommende, idet alle børn ikke gives lige muligheder for egen skaben eller støtte dertil.

Det lader heller ikke til, at ytringsmuligheden er fulgt med medieudviklingen, således at mulighederne for at komme til orde, f.eks. i massemedierne er blevet forøget.

I en artikel af Cecilia v Feilitzen og Gunnar Andrén (3) fra 1984 vises i en sammenlignende oversigt mellem den reelle procent af forsk. befolkningsgrupper i forhold til tilsynekomst i TV- i billed, i lyd eller i omtale. Skønt den faktiske børneprocent i forhold til befolkning er 16% var den samlede "tilsynekomst" i Tv kun 6%.

Tabell 1.

Personer i tv

Alder	Verkligheten i Sverige 1982		svensk tv 1982: hela tv-utbudet		dansk tv 1982: alla program		USA's tv 1969-81: alla dramatiserade program kl 20-23 ovh lö f.m. (exkl reklamslag)	
	Procent av befolkningen		Procent av alla "tidspersoner" såväl i bild som i ljud som omnämnda		procent av alla personer med betydelse		procent av alla talande personer	
0-12	16		6		6		4 (a)	
13-19	10	17	11	19	8	12	11 (a)	18
20-24	7		8		4		7 (b)	
25-34	14		20		16		25 (b)	
35-44	14	51	25	69	24		28 (b)	
45-54	11		17		19	72	18 (b)	77
55-64	12		7		13		6 (b)	
65+	17				8		2	

Forfatterne argumenterer: Tv er det massemedium, som anvendes mest, og Tv-indholdet udgør derfor en anelig del af kulturen i samfundet. Sammenlignet med virkeligheden er børn altså kraftigt underrepræsenteret i Tv. Jo yngre børn er, desto mindre synlige bliver de, dvs. jo mere underrepræsenterede i forhold til virkeligheden er de. Voksenprogrammerne forbigår børn. Også i Tv er børnene forskudt til deres egen verden. De anses ikke for at være tilstrækkeligt vigtige at fokusere på - præcis som i det omgivende samfund.

At børn er underrepræsenteret i Tv indebærer naturligvis en indskrænkning af deres ytringsmuligheder.

Dette skulle dog kunne opvejes af, at voksne i stedet ofte **talte om børn** dvs. at børn i det mindste forekom ofte i Tv indirekte. Dette er indregnet i resultaterne. Da andelen er lav, betyder det, at voksne sjældent gør sig til talpersoner for børn eller på anden måde taler om børn.

Videre antager forfatterne, at underrepræsentationen af børn i kulturprocessen befæster deres undertrykte stilling.

Det faktum, at børn i høj grad ignoreres i Tv samtidig med at voksne fremhæves på bekostning af dem, viderebefordre derfor en forestilling om forskellige samfundsgruppers værdi.

Den omstændighed, at børn vurderes lavt i Tv, kan have videre konsekvenser. Voksenpublikums opfattelse og indstilling til børn kan f.eks. influeres.

Forfatterne konkluderer: "At børn nonchaleres og degraderes i kulturen bliver en for voksen funktionel skævvridning af opfattelsen af virkeligheden. Voksne legitimerer med denne forvrængning sin handlen: at give børn mindre end deres retmæssige andel af opmærksomhed og ressourcer, hvorved voksne finder det helt rigtigt ikke oftere at lytte til børn og føre børn og deres problemer på tale."

Socialminister Åse Olesen betoner ligeledes dette i "Regeringens børneredegørelse":

"Børns stilling i samfundet er ikke kun et spørgsmål om jura. Ligeså vigtigt er det, at børn er synlige. Det forudsætter, at de voksnes verden må vænne sig til at se tingene med børnenes øjne. Børn har deres egen måde at udtrykke sig på. Det kan nok være mere besværligt for voksne at lytte ordentlig efter børnene, men det er på den anden side nødvendigt, hvis børnene skal kunne komme til orde" (4, side 2).

Det bliver derfor vigtigt, at gøre dem til deltagere i kulturen, at støtte deres selvtillid og identitetsfølelse i bibliotekerne.

I "Det skal være godt at være barn i Danmark". Regeringens handlingsplan for børn, marts 1988, betones under pkt. 10. Børn og kultur: "Fantasi, kreativitet og musiske aktiviteter spiller en stor rolle i børns udvikling. Det er derfor vigtigt at give børn mulighed for at møde og selv deltage i et bredt og alsidigt udbud af kulturelle aktiviteter. Et udbud, der må være indrettet efter børns forskellige behov, er af kvalitet, og som må tage hensyn til det enkelte barns alder og udviklingstrin. Samtidig må det ikke glemmes, at kultur også er samvær hvor forældre og søskende ofte deltager og dermed gør oplevelsen fælles for hele familien". (5, side 15)

Altså på den ene side mulighed for at møde og deltage i kulturelle aktiviteter og på den anden side samværet med andre.

I Ole Vig Jensens "Kulturpolitike redegørelse..." 1989, (6, side 11) tillægger regeringen det stor betydning, at der sker en udvikling af det kulturelle indhold i børnenes tilværelse. De punkter, som det for Kulturministeriet væsentligst drejer sig om, er:

- a) Udvikling af det tværgående samarbejde om børn og børnekultur i kommunerne.
- b) Udvikling af kulturformidlingen til børn i de kulturelle institutioner og organisationer og folkeskolen samt styrkelse af de kreative og musiske muligheder i børns dagligdag.

- c) Udvikling af aktiviteter og tilbud, som giver børn mulighed for at præge, planlægge og gennemføre egne kulturprojekter.

Hvad angår det første punkt, har mange kommuner iværksat fælles børne- og kulturforvaltning. Den kommune, som først er startet på dette er Hirtshals, hvor man allerede i 1985 tog initiativ til en fælles forvaltning for de 0 - 17 årige børn i kommunen. Se bilag 1 og 2 (7).

Hvad angår udviklingen af aktiviteter er "**Prøv-selv ordningen**" et forsøg på at fjerne den tilbøjelighed der er til at fokusere på den professionelle voksenproducerede børnekultur. Hensigten med projektstøtteordningen er at flytte børn fra rollen som passiv modtager og forbruger til rollen som aktiv deltager i kulturlivet", 8 (side 1, i "Barn & Kultur i Norden, nr. 6 juli 1986).

"Det er vigtigt at børn får lov at udtrykke sig kulturelt på egne betingelser og udfra egne forudsætninger. Gennem ansvaret overfor deres egne kulturprojekter lærer de hvad selvforvaltning vil sige, bliver vænnet til at have medindflydelse og lærer at formulere ønsker og krav".

Dette er også medtaget som et mål i Regeringens handlingsplan hvor "Kultur- og Kommunikationsministeriet vil støtte udvikling af aktiviteter og tilbud, som giver børn mulighed for selv at præge, planlægge og gennemføre egne kulturprojekter". (side, 17)

I forhold til de mange og store problemer vedrørende børn og unges opvækst, virker det lidt letkøbt i Ole Vig Jensens kulturpolitiske redegørelse (6, side 11) om "Prøv selv" ordningen at konkludere:

"Forsøget har været en succes og mange børn er allerede i gang med alle slags kulturelle aktiviteter over hele landet. Ordningen har vundet udbredelse lokalt, og erfaringerne herfra er meget positive". Fra mange undersøgelser, bl.a. "Kulturens børn" en af de grundigste undersøgelser herhjemme om

de 9 - 12 årige, og fra børnebibliotekernes daglige liv ved vi, at børn strømmer til og er engagerede deltagere i alle former for arrangementer. Børn er i forhold til voksne nærmest hyperaktive, når det drejer sig om deltagelse i lokalsamfundenes kulturtilbud. Men børnene skulle gerne opdage, at de kunne bruge aktiviteterne indholdsmæssigt i forhold til deres liv, hvorfor man godt kunne spørge om, hvad de fik ud af at prøve? Eller hvordan og hvorfor de prøvede? før man konkluderede succes. Mange af disse års forsøg er i højere grad prestigebetonede og en efterklang af en almindelig forbrugermentalitet og oplevelsestrang, hvorfor de vel ikke altid sikrer den forpligtethed og det engagement i lokalsamfundenes liv, som var den egentlige intention.

Forholdet til kulturindustrien

I løbet af de ti år er kulturindustrien og dens produkter rykket mere direkte og mere flerstrengt ind i børnenes hverdagsliv. Legetøjsreklamer sendes direkte til børnene/familien, og deres farvestrålende tilbud er lette at afkode af børn, når produkterne samtidig kommer til syne i Tv-reklamer og/eller i satellitudsendelser, som bruger de mange detaljer og tilbud i små film for børn. Gennem samvær med kammerater og brug i legene, forstærkes interessen for ganske bestemte produkter, som de fleste børn derfor skal have. Man kunne også sige, at børn gennem kulturindustriens tilbud og produkter opbygger ganske bestemte referencerammer, som ofte ligger uden for de voksnes kendskab eller viden, fordi det ikke længere er muligt at holde sig ajour med det samlede medieudbud som kulturarbejder.

Samtidig er den officielle kulturpolitik holdt op med at diskutere reklameindustriens påvirkninger. Hvor Niels Matthiasen i sin kulturpolitiske redegørelse, november 1977, gjorde opmærksom på, at der for børns vedkommende var et særligt behov for, at der skabes alternativer til de kommercielle kulturtilbud, og i høj grad så kulturinstitutionerne som et værn mod ensretning, standardisering og kommerialisering, er dette ikke omtalt i Ole Vig

Jensens "Kulturpolitisk redegørelse og idéprogram" fra 1989.

Man undgår helt at forholde sig til problemerne for børn og for børnefamilierne.

Derimod konstaterede regeringen i Mimi Stilling Jacobsens tid "De senere års tendens til, at børns kulturoplevelser i stigende grad er blevet til passivt kulturforbrug, må i stedet erstattes af muligheder, der inddrager børnene mere aktivt, og som giver spillerum for deres egne kulturudtryk".

Etik - børnebibliotekarens rolle

Anders Ørom har i tidsskriftet Biblioteksarbejde (1990:27/28) skrevet artiklen "Bibliotekarere: profession, holdninger og værdier", hvor han påpeger værdien af værdier. Her skal citeres fra artiklens slutning: "(...) Den anden er, at bibliotekarernes klassiske værdigrundlag er et godt udgangspunkt for formuleringen af en etik, der - med finnen Kirsten Rosenquist's ord (24) - har respekten for brugeren og dennes behov som udgangspunkt for biblioteksarbejdet. Det er en "luftig" formulering, der strider mod meget i praksis; men må være udgangspunktet i al sin abstrakthed".

"En intern etisk kodex kan (...) henlede opmærksomheden på etiske spørgsmål, øge bevidstheden, stimulere diskussionen, og i sidste ende påvirke det etiske klima, som beslutninger tages i". Robert F. Barnes (1986). "Differentiering af erhvervet, den interne specialisering og funktionsopdeling, ekspansionen på markedet og "sammenstødet" med andre erhvervsgrupper har udvisket grænser, medført indførsel af teorier og begreber, induceret udviklingen af referencesystemer for kompetence og i det hele taget medført en situation, der værdimæssigt kan beskrives som åben, uklar eller kaotisk (efter ståsted, interesse og "fagligt temperament")" (...) "Den historiske bevidsthed som forudsætning for den politiske fantasi - og for den faglige identitet".

Når Anders Ørom taler etik, er det sikkert for en hel institution; men etik starter med det enkelte menneske. Vi finder, at børnebibliotekarere gennem tiderne har diskuteret faglig identitet. En diskussion, der i høj grad har haft respekten for brugeren og dennes behov som udgangspunkt for biblioteksarbejdet; men også en diskussion, der har fokuseret på børnebibliotekaren og dennes værdigrundlag. En diskussion, der har grundet sig i de særlige måder, der er at være barn på. En respekt for barndommen som et livsafsnit i sin egen ret. Men også en diskussion set i lyset af den samfundsmæssige situation. En faglig identitet grundet på skiftende tiders opfattelse af voksne professionelle og omstillingsprocesser i den offentlige sektor. Ordet omstilling har - i sig selv - intet med ideologi og etik at gøre. Ideologi og etik skulle gerne være udgangspunktet for at gå ind i omstillingsprocesserne. Processer, der gerne skulle bygge på faglig identitet, engagement og ansvarliggørelse af den enkelte medarbejder. At finde den mindste fællesnævner er ikke nogen garant herfor.

Et udgangspunkt for at beskæftige sig med børn og unge i børnebiblioteket kunne være, at kulturen, det sociale samvær og kulturformidlerne kunne give børn og unge råstyrke til - og mulighed for at træffe egne valg - at tage magten over deres egen tilværelse. Ikke som noget politisk; men noget rent menneskeligt.

Vi vil forsøge at tegne et billede af en børnebibliotekars situation, som vi ser den anno 1990.

Med jævne mellemrum diskuteres, hvilke funktioner, der anses for at være grundfunktioner i et børnebibliotek.

Funktioner, der er så centrale, at børnebibliotekarere ikke i omprioriteringstider kan give køb på dem.

Når man diskuterer disse alvorlige ting, er det for at nå ind til kernen i vores virksomhed og for at bevare vores faglige identitet.

Idag er en børnebibliotekars situation nemlig ofte den, at han/hun står der alene uden ret mange

hjælpende instanser i ryggen og helt uden normer på området.

Uddannelsen og for den sags skyld efteruddannelsen har ikke givet os redskaber til at takle situationen.

Lovgivningen på andre børnekulturelle områder, åbner samarbejdsmuligheder; men gør os også mere udsatte.

Hvis talen er om grundfunktioner, må vi nok starte med at definere et børnebiblioteks - og i særdeleshed en børnebibliotekars rolle.

Det er nok vigtigt, at vi frigør os fra forestillingen om en børnebibliotekar som

- pædagog
- psykolog
- sociolog
- kulturanthropolog
- litterat

Vi skal hellere betragte os selv som faguddannet personale, der via vort arbejde ikke kan undgå at få øje på tendenser i tiden. Ikke kan lade være med at interessere os for vore brugere og deres situation. Samtidig er vi mennesker, der er dybt interesserede i børnekulturen. Og vi ved af erfaring, at børnekulturen altid har krævet engagement, kamp og fælles mål.

Vi skal lade være med at omklamre børnene og de unge.

Vi skal lade være med at tage patent på, at vi alene kan.

Vi skal langt hellere - som faguddannede, interesserede personer - indgå i relevante sammenhænge.

Vi skal ikke vente på at blive hentet.

Vi børnebibliotekarere skal søge at blive respekteret for vores arbejdsindsats og engagement - og ikke pr. definition, fordi vores stillingsbetegnelse er børnebibliotekar.

Vi skal vurdere vore grænser nøje:

Hvad vi gør er under ansvar overfor en hel institution og på længere sigt for en hel faggruppe. Ikke

censur, men kritisk vurdering på et fornuftigt grundlag og med vort fags historie i rygsækken.

Det tager oceaner af tid. Det kræver opsøgende arbejde. Det kræver, at børnebibliotekaren bliver en offentlig person i langt højere grad end nu. Det kræver accept af et ændret image for børnebiblioteket.

Det kan give bagslag i form af ændret normering (I har for god tid!). Men det kan frem for alt manifestere børnebiblioteket. Børnebiblioteket bliver en nødvendighed i lokalsamfundets børne- og ungdomskulturliv. Vi må selv skabe behovet - eller sagt på en anden måde **afsløre behovet for børnebiblioteket.**

Dette er vigtigt i disse tider, hvor samfundssituationen, institutionaliseringen og foreningernes klapjagt på børn og unge, giver os meget lidt råderum - sådan pr. definition.

Men børnebiblioteket må gøre det med en form for etik.

Vi har intet ud af at møve os frem på bekostning af andre kulturinstanser udsat for besparelser. Vi skal tværtimod samarbejde.

Skal børnebiblioteket have råderum, skal det grunde sig på faglige kriterier.

Ledelse og planlægning

Det er altafgørende, at børnebiblioteket deltager i bibliotekets ledelse. En ledende børnebibliotekar har ansvaret for betjeningen af børn og unge i kommunen. Personaleledelsen henhører også til en vis grad under den ledende børnebibliotekar.

Uden ledelsesrepræsentation og uden direkte kontakt med beslutningerne er det ret umuligt at tage dette ansvar fuldt ud.

Kontakt til de besluttende myndigheder sikrer, at børnebibliotekets faglige overvejelser når helt frem og medtages i beslutningsprocessen. Organisationen på det enkelte bibliotek kan imidlertid virke minimerende på den reelle indflydelse.

Den ledende børnebibliotekars placering i ledelsen grunder sig først og fremmest på en faglig ansvarlighed overfor børnebiblioteksområdet.

Kommunikation

Lidt groft kan man påstå, at den bedste form for kommunikation er handling. I stedet for teoretisk at fortælle, hvad vi kan, skal vi dagligt bevise det.

Dermed være ikke sagt, at teorien er uvæsentlig. Det er den absolut ikke, men vi skal passe på at målrette og præcisere vores kommunikation

Materialevalget

Materialevalget har hidtil været en af hovedhjørnestenene i børnebibliotekarens arbejde.

Indgangen til bibliotekarfaget var primært bøgerne - i dag mange flere medier.

Lidt provokerende kan man sige, at materialerne ikke i sig selv skaber udlån. Men redigeringen, materialeplejen og balancen i samlingen betyder noget for oplevelsen at et spændende, levende og aktuelt sted.

Politikker, der lægger et niveau og en profil og sikrer et fagligt forsvarligt indkøb må samstemmes med lokalsamfundet.

Formidlingsaspektet har fået - og berettiget nok - en større vægt i materialevalgssituationen.

Formidlingen

Formidlingen er vigtig.

Vi har langt hen ad vejen betragtet den direkte formidling som afgørende. Den er stadig vigtig; men idag er det også utrolig vigtigt, at vi kommunikerer børnebiblioteket ud.

Vi er tvunget til at rationalisere vore ressourcer - og kritisk vurdere på brugen af og bredden i vores kommunikation.

En vigtig forudsætning for al kommunikation er: - at der er en person bag, og troværdigheden er helt afgørende.

Mange af børnebibliotekets formidlingsformer er under hård konkurrence:

- enhver forening med respekt for sig selv viser film
- besparelser på andre budgetter kan få konsekvenser for benyttelsen (institutionernes trans-

port spares væk). Og hvad med børneteatrene?

Det er vigtigt, at vi ser kritisk på vores formidling og udnytter vores faglige kunnen.

- At se film på biblioteket skulle gerne være andet og mere end at sidde foran skærmen derhjemme.
- Vores skoleorientering skulle måske primært være **oplevelse** frem for skoling i kataloger for en lille gruppe af klassens elever - de elever, der klarer sig godt i skolen.
- Vort børnebibliotek burde måske også signalere oplevelse og liv frem for stivnet 70'er børneinstitutionsmiljø.

Men hvordan klarer vi fornyelserne

- økonomisk
- ressourcemæssigt
- ... og kan vi få sjælen med?

Arrangementsvirksomhed

Arrangementer er vigtige - også fremover.

Men vi må nok også erkende, at forudsætningerne for at lave arrangementer idag er helt anderledes end i 70'erne, hvor vi kæmpede os til en ligestilling med de boglige materialer:

- de traditionelle børnebiblioteksarrangementer kopieres i mange andre sammenhænge - og er ikke "nye" mere.
- pengene er små
- gruppen af "løse" børn er meget lille i takt med den stigende institutionalisering.

Der skal fornyelse til.

Det er vigtigt at bruge lokale kræfter, og at lave aktiv kultur lokalt; men balancen mellem amatørisme og professionalisme må holdes for øje.

De gamle book-talks kan med succes støves af og bruges som billige, men absolut fagligt forsvarlige arrangementer. Her er den direkte kontakt af stor vigtighed. Børnebibliotekarens person bliver en del af formidlingen.

Pr og netværksarbejde

Denne del af vores virksomhed må opprioriteres i forhold til traditionelle grundfunktioner.

Børnebibliotekernes eksistens afhænger af, at vi kan bevise vores nødvendighed, ligesom andre f.eks. børneteatrene er afhængige af os.

Vi ved at politikere i høj grad lytter til vælgerne, når de skærer. Jo flere brugere og meningsdannere iøvrigt, der kan bakke op om vores faglige indsats, jo bedre.

Uden gode samarbejdspartnere udenfor biblioteket er det svært - ja nærmest umuligt, at følge med i ændringer i kommunale bestemmelser m.v., der får betydning for børnebibliotekets arbejde.

Også internt i biblioteket må der laves pr. Hvordan gør vi vore interne samarbejdspartnere begribelige, at børnebiblioteksarbejdet og rammerne herfor er et vigtigt element i "biblioteksopdragelsen"?

Ja vi skal spare i bibliotekerne; men vi ved hvilken personlig formidling, børn og unge kræver. Så biblioteket må afgøre, om der satses på langtidsplanlægning på et fagligt forsvarligt grundlag, eller det er akutbehandling i form af lappeløsninger - og med svære bivirkninger.

Faglig udvikling

Det er vigtigt, at vi i disse år med få stillinger, en lille grad af mobilitet, truslen om sidst ansat først ud **ikke går i stå**.

Men vore muligheder for at realisere faglig udvikling begrænses af:

- kursuskontiene beskæres
- Biblioteksskolens gratis kurser indskrænkes
- En stigende vagtprocent og stigende antal faste aftenvagter og øget afløserforpligtigelser vanskeliggør deltagelse i aftenskolekurser.

Vi må bruge de sammenhænge, vi har. Et godt eksempel var dette års Vingstedkonference. Det var holdningsbearbejdning for børnebibliotekarere. Vore BØFA-møder og vore afdelingsmøder kan bruges. Det opsøgende arbejde og samarbejdet med andre kulturarbejdere åbner også nogle genveje til faglig udvikling.

Men i alt hvad vi foretager os, må vi have den faglige baggrund og historie med. Historien kan vi lære af og den kan sammen med den faglige vurdering af situationer skabe sammenhæng og anviser veje - gamle som nye.

Afslutning

Her ved overgangen til 90'erne må vi drage den samme konklusion som for 10 år siden.

Det er fortsat vigtigt at tale om en særlig børnekulturpolitik og kulturformidlingsformer i forhold til børn i børnebibliotekerne.

Det er nødvendigt, at der føres en selvstændig børnekulturpolitik, der søger at modvirke den marginalposition, som børne- og ungdomsgruppen er skubbet ud i. En marginalposition, der måske er endnu stærkere idag end for 10 år siden.

Vi står derfor stadig ved vores konklusion fra den 10 år gamle artikel: "(...) Ser vi på børnene som en del af en større helhed, kan det virke forkert at ønske en selvstændig børnekulturpolitik. Uden en gennemgribende ændring af selve **holdningen til børn**, og dermed en ændring af befolkningens arbejds- og fritidsliv, vil der ikke kunne ændres afgørende på børnenes situation i samfundet. Der vil hele tiden være fare for, at børnene holdes uden for eller glemmes, når det er de store, overordnede politiske mål, der diskuteres og lovgives omkring. Derfor mener vi, at der stadig er behov for en selvstændig børnekulturpolitik. Børnene udgør en særlig gruppe med deres egne kulturelle behov, og disse behov skal imødekommes gennem kulturpolitiske foranstaltninger". (8, s. 64-65).

Vi mener, at en styrkelse af børnebibliotekerne, deres opsøgende virksomhed og deres tværfaglige samarbejde vil være den bedste garant for et kulturmiljø, hvor børn og unge kan prøve selv - men vel at mærke på et kvalitetsgrundlag.

Et miljø, hvor børnebibliotekaren opfattes som - og er - en støtte og en hjælp i barnets udvikling. Et sted, hvor barnet kan opsøge de informationer, det har brug for, og hvor dets nysgerrighed kan ud-

vikles. Et miljø, hvor børnebibliotekaren naturligt bliver kulturens og børnenes ambassadør.

Men også et miljø, der gerne danner ramme om børnenes egen kultur. Hvor børnebibliotekaren lærer af brugerne, lytter og understøtter ud fra en faglig og en menneskelig forståelse.

Børnebibliotekaren har et ansvar. Alt er ikke lige godt. Kvalitet er et vigtigt begreb i børnebiblioteksvirksomheden.

En vigtig kvalitet er at gøre børn og unge til deltagere i kulturen, at støtte deres selvtillid og identitetsfølelse.

Det kræver, at vi vurderer vore materialer, børnebiblioteksmiljøet og vores egen faglige identitet i lyset af denne målsætning.

Litteraturhenvisninger

1. Brier, Søren: Er Biblioteks-Dokumentations- Informationsområdet videnskab eller håndværkskunst? I: Biblioteksarbejde, 1990. 11. årgang, nr. 1, side 5-14
2. Rönnberg, Margareta: Skitkul! Om sk skräpkultur. Uppsala, 1989. 255 sider, ill.
3. Barns och ungdomars ställning i kulturen. Af Cecilia v Feilitzen och Gunnar Andréén. Uppsats presenterad på konferensen "Lyt til børn", den 23.-25. november 1984. 36 sider.
4. Regeringens børneredegørelse. Socialministeriet, december 1988. 15 sider.
5. Det skal være godt at være barn i Danmark. Regeringens handlingsplan for børn. Marts, 1988. 32 sider.
6. Kulturpolitisk redegørelse og idéprogram. Afgivet af folketinget af kulturminister Ole Vig Jensen den 16. marts 1989. Kulturministeriet, 1989. 14 sider.
7. Ny struktur. Børne- og kulturforvaltning. 0-17årige. Hirtshals Kommune, oktober, 1987. 11 sider.
8. Barn & Kultur i Norden, nr. 6, juli 1986.
9. Ørom, Anders: Bibliotekar: profession, holdninger og værdier. I: Biblioteksarbejde, 1990, nr. 27/28, side 13-41.
10. Børnekultur. Af Birgit Wanting, Lene Kristensen og Bente Buchhave. i "Biblioteksarbejde. Tidsskrift for informations- og kulturformidling". 2. årgang, 1980. Side 54-75.

HIRTSHALS KOMMUNE
FORVALTNINGSSTRUKTUR FOR ARBEJDET MED DE 0-17 ÅRIGE (Fælles - og enhedsforvaltning)
UDBYGGET MODEL MED ALLE SAMARBEJDSLINJER OG ARBEJDSOMRÅDER.

